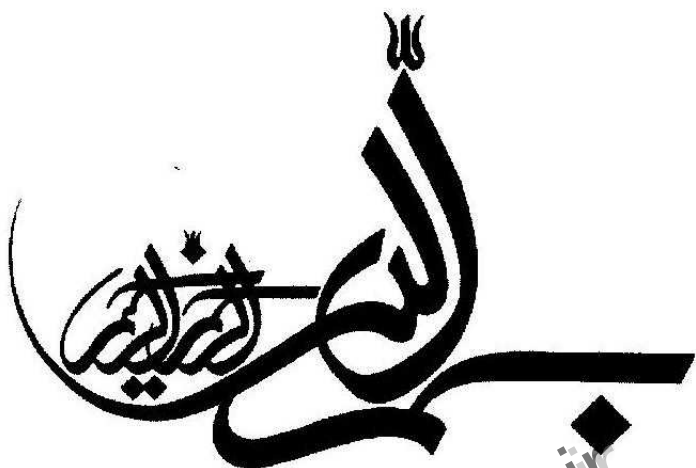

اقدامات دولت‌های ایران در طول جنگ جهانی دوم

(دولت‌های خنثی)

جلد اول

مؤلف:

مریم وفائی‌پور

سرسناسه	وفایی پور، مریم، ۱۳۵۹-
عنوان و نام پدیدآور	اقدامات دولت‌های ایران در طول جنگ جهانی دوم/ مولف مریم وفایی پور.
مشخصات نشر	تهران: کلیدپژوه، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۳ ج؛ ۵/۱۴ × ۵/۲۱ س.م.
شابک	دوره ۵-978-622-6812-08: ج. ۱-978-622-6812-07: ج. ۸۱-978-622-6812-10: ج. ۸۲-978-622-6812-10
وضعیت فهرست نویسی	فیفا
مندرجات	ج. ۱. دولت‌های خنثی. - ج. ۲. دولت انتقال. - دولت‌های درگیر.
موضوع	جنگ جهانی دوم، ۱۹۳۹-۱۹۴۵ م. -- ایران
موضوع	World War, 1939-1945 -- Iran
موضوع	ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۰۴ - ۱۳۵۷
موضوع	Iran -- History -- Pahlavi, 1925 - 1978
موضوع	ایران -- تاریخ -- پهلوی، ۱۳۲۰ - ۱۳۵۷
موضوع	Iran -- History -- Pahlavi, 1941 - 1978
رده بندی کنگره	DSR۱۵۰۲/۵
رده بندی دیویی	۹۵۵/۰۸۲۴
شماره کتابشناسی ملی	۶۰۸۰۷۹۰

اقدامات دولت‌های ایران در طول جنگ جهانی دوم (دولت‌های خنثی)/ جلد اول

تالیف: مریم وفایی پور

ناشر مجوز: تهران، کلیدپژوه

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۸

شابک دوره: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۱۲-۰۸-۵

شابک جلد اول: ۹۷۸-۶۲۲-۶۸۱۲-۰۷-۸

تیراژ: ۱۰ جلد

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

آدرس: میدان انقلاب، خ آزادی، کوچه مهرناز، ساختمان ۱۱۰، نیم طبقه اول، ۶۶۱۲۲۹۸۵

مسئولیت صحت مطالب و پاسخگویی به شکایات‌های حقوقی و معنوی کتاب بر عهده مولف می باشد.

کلیه حقوق برای مولف محفوظ است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱.....	پیشگفتار
۳.....	مقدمه

فصل اول: اقدامات دولت محمود جم

۱۱.....	تشکیل هیات دولت
۱۴.....	آغاز جنگ جهانی دوم
۱۵.....	حل اختلاف با وسایل مسالمت آمیز
۲۰.....	روابط با آلمان
۳۰.....	روابط ایران و شوروی
۳۵.....	روابط با انگلیس
۴۳.....	روابط با آمریکا
۴۸.....	سفر نماینده شرکت نفت استاندارد اویل به ایران
۵۱.....	موضوع دارایی های مصادره شده مدارس مذهبی آمریکایی در تهران
۵۳.....	روابط ایران و فرانسه
۵۶.....	روابط ایران با ژاپن
۵۹.....	پیمان عدم تعرض سعدآباد
۶۳.....	پیش زمینه های پیمان سعدآباد
۶۴.....	حل اختلافات ایران و افغانستان

- عهدنامه عدم تعرض ۶۵
- اهداف دولت از انعقاد این پیمان ۶۶

فصل دوم: اقدامات دولت متین دفتری

- تشکیل هیات دولت ۷۱
- روابط با آلمان ۷۶
- ستون پنجم آلمان در ایران ۸۰
- موضع ایران در جنگ جهانی دوم (سال ۱۳۱۹) ۸۳
- روابط ایران و شوروی ۸۸
- اهمیت قرارداد بازرگانی و دریانوردی ۱۳۱۹ ایران و شوروی ۹۱
- اقدامات داخلی دولت متین دفتری ۹۶
- مسئله نفت ۹۸
- اقدامات فرهنگی ۱۰۳
- بودجه سال ۱۳۱۹ ..... ۱۰۳
- تمهیدات بازرگانی ۱۰۵

فصل سوم: اقدامات دولت منصور

- تشکیل هیات دولت ۱۰۹
- مسئله ستون پنجم آلمان در دولت منصور ۱۱۱
- اختلاف دولت با شرکت نفت ایران و انگلیس ۱۲۴
- تلاش برای برقراری روابط بازرگانی و نظامی با آمریکا ۱۲۸

پیشگفتار

روز دهم شهریور ۱۳۱۸ شمسی برابر با اول سپتامبر ۱۹۳۹ میلادی به دنبال هجوم آلمان به لهستان جنگ جهانی دوم آغاز شد. ایران تا دو سال پس از شروع جنگ درگیر جنگ نشد. اما سرانجام در شهریور ۱۳۲۰ به اشغال قوای متفق درآمد و تا خروج متفقین از ایران با بحران‌های پیش آمده ناشی از حضور متفقین در ایران دست و پنجه نرم می‌کرد. برای درک بهتر اقدامات دولت‌های این دوره لازم است اقدامات آنها در ارتباط با اقدامات و سیاست‌های دولت‌های درگیر جنگ بررسی شود. در سال‌های قبل از شهریور ۱۳۲۰ دولت‌های ایران (جم، متین‌دفتری و منصور) رسماً اعلام بی‌طرفی کردند و این موضع را تا پایان حفظ نمودند. روابط خارجی این دولت‌ها در چارچوب مشخصی انجام می‌شد که سعی در حفظ روابط حسنه با دولت‌های درگیر جنگ داشتند. بعد از حمله آلمان به شوروی اهمیت استراتژیکی ایران به منظور رسانیدن کمک‌های نظامی انگلیس و آمریکا به شوروی مورد اهمیت قرار گرفت لذا دولت‌های متفق پس از اعمال فشارهای سیاسی، به منظور مجبور کردن ایران به اعلام یک‌طرفی و خروج آلمانی‌ها از ایران سرانجام در شهریور ۱۳۲۰ ایران را اشغال کردند. پس از اشغال ایران فروغی به نخست‌وزیری رسید و مامور انتقال سلطنت شد. دولت فروغی به علت حضور

قوای بیگانه و نبود حکومت مرکزی مقتدر در کشور با بحران‌های داخلی بسیاری مواجه بود که با امضای پیمان سه گانه چارچوب مشخصی برای روابط دولت با متفقین ایجاد کرد و عملاً با آنها به تفاهم رسید. پس از دولت فروغی کابینه‌هایی روی کار آمدند که مشخصه بارز آنها ناپایداریشان بود. این کابینه‌ها بی‌درپی می‌آمدند و می‌رفتند. آنها نه تنها نتوانستند به بحران‌های پیش آمده در کشور خاتمه دهند بلکه بر شدت آنها افزودند. مهم‌ترین بحران‌هایی که این دولت‌ها با آن روبرو بودند قضایای نفت و خروج متفقین از ایران، پس از خاتمه جنگ بود. این دو مسئله و منافع دول متفق چنان در هم تنیده شده بود که هر لحظه بیم تجزیه کشور می‌رفت. دول متفق نتوانستند بر سر این خوان به تفاهم برسند. سرانجام با طرح شکایت ایران در جامعه ملل و اقدامات به موقع قوام متفقین ایران را در سال ۱۳۲۵ ترک کردند.